

April 1976

de zelfzwichter 5

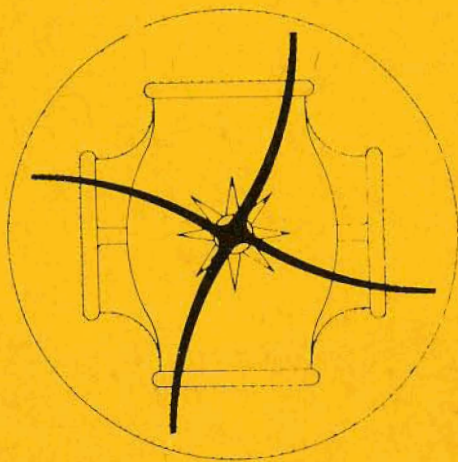
verenigingsorgaan van de

RETOUR AFZENDER

RETOUR AFZENDER

Aeluard

VRIENDEN VAN DE

GRONINGER MOLENS

April 1976

Redacteur: B. Jongsma, St. Jansstraat 17B, Groningen

Bestuursmededelingen

NATIONALE MOLENDAG

Het wordt tijd om aan de vierde Nationale Molendag te denken. Dit evenement, dat wederom georganiseerd wordt om het publiek in de gelegenheid te stellen de molens van nabij te leren kennen, vindt dit jaar plaats op ZATERDAG 8 MEI.

Verwacht wordt dat ongeveer éénderde van de Nederlandse molens in bedrijf en/of te bezichtigen zal zijn.

Landelijk zal ook weer een folder worden uitgegeven. In deze folder worden o.m. per provincie enige molens genoemd, die wellicht mee zullen doen aan deze dag. Verschillende feesten, tochten, excursies zullen - net als voorgaande jaren - weer worden georganiseerd.

Voor het eerst valt met deze dag de Landelijke Fietsdag samen, welke door de ANWB en VVV's wordt georganiseerd. Naar de werkgroep Nationale Molendag van de vereniging De Hollandsche Molen verwacht zal deze combinatie goede mogelijkheden bieden voor hen, die een fietstocht willen combineren met een bezoek aan een molen.

Op die dag zullen weer vele molens gefotografeerd worden. Want molens zijn fotogenieke onderwerpen. Ons bestuur heeft besloten een FOTOWEDSTRIJD te organiseren, onder de titel „Behoud de molens in Groningerland“. Deze titel nodigt tot het fotograferen niet allen van molens maar ook van activiteiten tot behoud ervan of het bedienen ervan. Ook kan men denken aan een foto van een molen, die om verbetering van zijn lot schreeuwt. En denk ook aan molenonderdelen. Onze werkgroep fotowedstrijd, die op de jaarvergadering werd ingesteld, heeft al heel wat voor deze fotowedstrijd voorbereid.

In deze Zelfzwichter treft u elders het reglement voor de fotowedstrijd aan. (Zie bladz. 14 en 15)

Molentocht naar de Zaanstreek

Over een dergelijke tocht werd ook in de jaarvergadering gesproken. Hij zal worden gehouden naar de Zaanstreek op zaterdag 22 mei. Het ligt in de bedoeling naast de vrij te bezichtigen molen aan de Zaanse Schans ook de papiermolen De Schoolmeester te bezoeken. Tijdens de tocht zal een koffiemaaltijd worden gehouden.

Wij nodigen al onze leden hartelijk uit mee te gaan. Aanmelding bij de heer B. Dijk, Aduarderdiep 3, Aduard, telefoon 05903 - 1722.

- - - - -

Van de secretaris

Wij ontvingen een brief van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg met de mededeling, dat het restant van de schepradmolen Bombay te Lutjegast, ondanks ons pleidooi hiervoor, niet op de monumentenlijst wordt geplaatst. Het gebrek aan geldmiddelen heeft bij deze afwijzing de doorslag gegeven. Als vereniging zullen we toch dit zo bijzondere restant in de gaten moeten houden; er kunnen betere tijden komen.

De gemeente Winschoten heeft schriftelijk onze medewerking gevraagd tot het weer draaivaardig maken en houden van hun drie korenmolens (Winschoten-Molenstad). Men denkt er over deze molens in een stichting onder te brengen. Op woensdag 7 april zal er overleg in het gemeentehuis plaatsvinden. Van onze zijde zullen aanwezig zijn de heren Van Raalte, B. Dijk en T. de Jong.

De gemeente Grootegast gaat na of het restant van de korenmolen te Opende op de monumentenlijst kan worden geplaatst. Zij heeft daarbij ons advies gevraagd. Het gaat hier om een vrij gave molenromp zonder kap. De heren B. Dijk en T. de Jong zullen deze romp bezoeken en een rapport opstellen.

Door toedoen van onze vereniging zal de windkorenmolen De Onderneming te Vierhuizen twee zeilen meer krijgen, dus compleet vier zeilen. Dit zal het werken met deze molen, die ook als instructiemolen waardevol is, ten goede komen.

In juni zullen 5 kandidaten voor het diploma vrijwillige molenaar hun examen afleggen.

Op vrijdag 11 juni doet de heer W.A. Pull, Diephuisstraat 49, Groningen, zijn examen op de korenmolen te Peize, samen met drie cursisten uit Drenthe.

Op zaterdag 12 juni worden geëxamineerd de heren

E.E. Broekema, H. Lofversstraat 43, Hoochkerk,

A.J.F. Benz, Ranonkelstraat 18, Groningen,

L.H. Brink, Windeweg 30, Haren (Gr.) en

Y. de Jonge, Burg. Snaterlaan 71, Oude Pekela.

Dit examen wordt gehouden op „De Korenschoof” te Noordlaren.

We hopen dat deze heren zullen slagen; dan kunnen er weer vijf molens worden bemand. Veel succes!

DE KONTAKTGROEP VRIJWILLIGE MOLENAARS

WEDDE - DELFZIJL - VIERHUIZEN

In onze vorige zelfzwichter meldden we reeds dat de Groninger vrijwillige molenaars een eigen contactgroep hebben gevormd. In bovenstaande kop kunt u zien waar deze vrijwillige mulders hun activiteiten uitoefenen.

De eerste contactavond werd gehouden op 13 januari 1976. Er waren 36 belangstellenden.

De heer Meinema vertoonde 80 dia's over molens en hun onderdelen.

Men kwam ook vooral bijeen om de positie van het gilde te bespreken. Besloten werd in Groningen zo goed mogelijk samen te werken door een contactgroep te vormen, uit elke groep twee leden:

Wedde - de heer L.E. Buiskool te Blijham en mevr. M.C. van Delden-Verdonk te Winschoten.

Delfzijl - de heer A. de Boer te Holwierde en mej. J. Kasemier te Groningen.

Vierhuizen - de heer A.J.F. Benz te Groningen en de heer L.H. Brink te Haren.

Men wil bij het landelijke gilde blijven met het oog op de W.A.-verzekering, studiemateriaal, informatie en steun bij alle activiteiten van vrijw. molenaars.

Elders in Nederland heeft men een overschot aan vrijwillige molenaars, maar geconstateerd werd dat we daar in Groningen nog niet aan toe zijn.

Verschillende punten werden verder besproken. Wat kunnen/willen de vrijwillige molenaars doen aan het onderhoud? De heer Meinema (molen Germania te Thesinge) doet het onderhoud liever zelf; hij vindt het mooi werk. De heer Wietzes schilderde het achtkant van de witte watermolen in de Glimmer polder. Vragen waren uiteraard: waar ligt in het algemeen de grens van het onderhoud plegen; hoe ligt het met het financieren van het onderhoud.

Als mogelijke verdere activiteiten werden besproken: een molen zelf restaureren en in onderhoud nemen; vier keer per jaar een contact-avond en een molentocht naar de Zaanstreek; begeleiding van bestaande molenrestauraties. De heer Bremer uit Adorp werd voorgedragen om als contactpersoon voor de opleidingsraad vrijw. molenaars op te treden.

- - - - -

Verslag van de jaarvergadering op donderdag
29 januari 1976 in het Buurthuis te Groningen

In de zaal waren zo'n dertig mensen aanwezig; wel een wat teleurstellende opkomst.

De notulen van de vorige jaarvergadering, gehouden op 13 november 1974, worden na voorlezing door de heer De Jong ongewijzigd goedgekeurd.

Behalve aanmeldingen van nieuwe leden zijn er geen ingekomen stukken.

De secretaris brengt geen jaarverslag uit. Als vervanging daarvoor is van zijn hand in de Zelfzwichter 4 verschenen het artikel: „Wat doen wij voor de molens van onze provincie?“.

Naar aanleiding van dit artikel wordt een lijst met handtekeningen opgesteld van de leden, die de gedachte ondersteunen, dat de schepradmolen van de polder Bombay in de gemeente Grootegast op de monumentenlijst wordt geplaatst.

Ook wordt besproken het lot van de liefhebberijmolen van Van Dijk te Bovenrijge. Deze molen, die al in sterk verwaarloosde toestand was komen te verkeren, heeft ernstig geleden van de nieuwjaarsstorm. Op voorstel van de heer De Jong zal mogelijk daadwerkelijke hulp worden verleend, b.v. met het veilig stellen van gereedschappen e.d.

Na de pauze komt het financiële beleid aan de orde. De heer Meinema spreekt namens de kascommissie woorden van lof uit. Het financiële overzicht en de begroting voor 1976 (dat u op de volgende pagina ziet afgedrukt) worden door de vergadering goedgekeurd.

Als nieuwe leden van de kascommissie worden benoemd de heren Brink en Broekema.

Het punt „samenstelling bestuur“ levert evenmin moeilijkheden op. Overeenkomstig het bestuursvoorstel wordt de heer H. Schreuder benoemd tot nieuw bestuurslid.

Het zijn geen films (zoals aangekondigd) maar dia's die de molenmaker Medendorp vervolgens projecteert. Ze geven een fraai beeld van de bouw van de wederopbouw van Hollandse windmolens te Steinbach in Canada

en in Holland Michigan. Deze Amerikaanse stad wordt nog steeds gekenmerkt door de invloed van Nederlandse emigranten.

Bij de rondvraag komt de Nationale Molendag van 8 mei aanstaande aan de orde. De heer Benz stelt het organiseren van een fotowedstrijd voor, met als motto „molenbehoud”. De foto's kunnen worden tentoongesteld op „Binnenpret”. Deze gedachte vindt weerklank. De heren Benz, Berends, Hilberdink en De Jonge nemen de organisatie op zich.

Voor het houden van een molentocht (ter sprake gebracht door de heren Brink en Broekema) wordt gedacht aan een dagtocht door b.v. Gelderland, de Kinderdijk of de Zaanse Schans. Deze tocht dient niet op de Nationale Molendag te worden gehouden en ook niet in de vakantietijd. In een krantenbericht zou de belangstelling kunnen worden opgewekt. Voor alle deelnemers kan onderweg een broodmaaltijd worden georganiseerd.

De leden wil en in het volgende najaar weer in vergadering bijeen komen. Er wordt dan weer aan een filmavond gedacht. Behalve de vertoonde heeft eventueel de heer Evert Smit nog wel meer films.

De voorzitter sluit de vergadering om vijf voor elf.

- - - - -

DE ZELFWICHTING IN NEDERLAND

Naar aanleiding van het artikel van de heer B. van der Veen Czn in de vorige „Zelfzwichter” met de bovenstaande titel stuurde de heer K. de Jonge uit Eibergen ons de volgende opmerkingen.

Op de molens te Rekken, Zevenaar en Warken (alle in Gelderland) zit beslist geen zelfzwichting meer. Ook de overigens door de heer Van der Veen genoemde molens hebben geen zelfzwichting meer volgens het Gelderse Molenboek, met uitzondering van Heumen en IJzervoorde. De twee laatste molens zijn - alweer volgens het Gelderse Molenboek - niet in een maalvaardige toestand.

- - - - -

Financieel overzicht 1975

Debet		Credit	
Saldo kas	f 19,36	Vergadering	f 73,50
Saldo rek-crt	" 115,99	Porti & papier	" 263,75
Saldo bank	" 1.163,44	Affiches	" 455,68
Contributie	" 2.027,--	Provisie	" 38,86
Rente	" 16,24	Bouwplaten	" 0,50
Gift	" 5,--	Examen Vierh.	" 48,80
Opbrengst		Cadeaus	" 27,10
affiches	" 48,--	Te betalen	"
Instructiemolen		drukkosten	" 219,59
Vierhuizen	" 950,--	Vooruit betaal-	
Propaganda-		de contributie	" 140,--
materiaal	" 219,59	Reserve zeilen	" 950,--
		Saldo kas	" 175,21
		Saldo rek-crt	" 46,24
		Saldo bank	" 2.125,39
	<u>f 4.564,62</u>		<u>f 4.564,62</u>

Begroting 1976

Baten		Lasten	
Saldi	f 2.346,84	Zeilen	f 950,--
Contributie	" 2.600,--	Binnenpret	" 300,--
Restitutie		Molendag	" 100,--
zeilen	" 760,--	Drukkosten	
		omslagen	" 219,59
		Zelfzwichter	" 300,--
		Porti	" 400,--
		Vergaderingen	" 200,--
		Notariskosten	" 200,--
		Reservering	
		noodreparatie	
		molens	" 3.037,25
	<u>f 5.706,84</u>		<u>f 5.706,84</u>

NIEUWJAARSSTORM 1976

Dat velen door de storm van 2 en 3 januari 1976 ver-
rast zijn is zeker.

In het hierna volgend verslag kunt u lezen, hoe het
een vrijwillige molenaar verging, die dacht een
nachtje te gaan malen, noodzakelijk door de hoge
waterstand, maar hoe anders liep het !!!

Het speelt zich af op een watermolen bij Sebalde-
buren (Gr.), genaamd De Eendracht. 1 km van de vas-
te weg, zonder werkende telefoon en een slecht be-
gaanbaar pad.

't Is net één uur geweest. Het stormt buiten met
een kracht - volgens de radio - van 12. Vanwege de
hoge waterstand in de polder heb ik om 5 uur de mo-
len ingespannen, want er was wind op til (en een
hoop regen)!

Daarvoor de zelfzwichting al nagekeken en gesmeerd;
hiervan zal ik in de komende uren nog veel plezier
van beleven.

Eerst om half tien wakkerde de wind lekker aan.
M'n molen is een z.g. zwaar lopende molen, die pas
bij windkracht 7 behoorlijk water uitslaat. Ik had
ongeveer 30 kg tegengewicht aan de zwichtketting.
Om 9 uur sloeg de electrisch aangedreven vijzel
aan, zodat het nu dubbel opgaat, ongeveer 80-100 m³
per minuut.

Na 10 uur wordt het tijd om te zwichten. Het 10 kg-
gewicht er maar afgegooid. Wat reageert de zelf-
zwichting lekker bij windstoten; dat geeft mij een
veilig gevoel. Ook eens naar de waterstand gekeken.
't Lijkt gek, maar 't is net alsof de waterstand
steeds hoger wordt. Geen wonder, het regent pijpe-
stelen!

Om 11 uur de lagers gecontroleerd en van nieuwe
reuzel voorzien. Het halslager werd een beetje warm,
kan geen kwaad. De molen loopt nu zo'n 80 à 85 enden.

De hele kop schudt; wonderlijk dat alles blijft zitten, alles loopt zo lekker gesmeerd in elkaar.

Om 11.30 uur nog eens gezwicht; nu hangt er maar 10 kg meer aan de zwichtketting en een poosje later wordt het tijd om de windborden te verwijderen.

Oei, oei, wat gaat het nu tekeer!

De borden vliegen zowat uit de handen. Ik was van plan om met de malerij te stoppen en de stormpallen te plaatsen.

Maar het WATER dan!!, het stijgt nog steeds.

Allez, maar eens proberen met open kleppen en zonder windborden. Gelukkig is het ergste van deze bui weer voorbij, zodat het 10 kg-gewicht er weer aan kan. Inmiddels is het half één geworden en de maag begint ook een woordje mee te spreken.

Van de nieuw gezette koffie en wat brood knap je lekker op.

De kap staat nu op het westen en is al $1\frac{1}{2}$ veld verkruide. Net een beetje door de wind met het gevolg, dat hoe harder het waait des te langzamer de molen begint te lopen.

Inmiddels is het nadit geschrijf half twee geworden, tijd om de zaak weer eens te controleren. Als ik weer in huis kom is het al kwart voor drie en er is in die tijd heel wat gebeurd.

Ik heb eerst de lagers gecontroleerd; deze waren nog voldoende vet. De wind heeft de neiging te ruimen, dus laat ik de wind vóór zijn en krui de kap een stukje vooraan. Maar toch ben ik niet gerust; m'n gevoel zegt dat er wat op komst is. Aan de molen is nog niets te merken; deze draait nog net zo als voorheen. Voordat ik in huis wilde gaan heb ik op zij van huis in de luwte, nog eens 10 minuten naar de molen staan kijken en opeens had ik het.

STOP DIE MOLEN!!!

-Kleppen open-uit de wind kruien-vangen-naar boven stuiven en de stormpallen erin-.

En jawel hoor, nog maar goed en wel beneden komt er toch een stuk wind los; je wordt er koud van.

Het wiekenkruis sleept door de vang, maar blijft gelukkig op de stormpallen staan. De gewichten weer

aan de zelfzwichting gehangen, maar nu om te voorkomen, dat de zelfzwichting dicht kan slaan met alle gevolgen van dien! 'k Vertrouw toch niet op de stormpallen en ga weer naar boven om nog een balk door het bovenwiel te steken.

Het boezemwater vliegt inmiddels over de dijk. Als het zo doorgaat krijgen we nog natte voeten. Maar liever dat dan de molen naar de filistijnen. Tjonge wat is het noodweer!

Hoor juist over de radio het 3 uur-nieuws. Dit meldt windstoten van meer dan 20 m / sec. en windkracht 12 en een waterverhoging van $2\frac{1}{2}$ meter. Gelukkig maken we dit maar zelden mee. Het huis kreunt en de deuren en ramen rammelen; kortom het is noodweer!!

Wie had dit ooit verwacht en dat terwijl de molen om 10 uur nog lustig met 30 kg tegenwicht stond te draaien. 'k Hoop dat deze orkaan de molen heel wil laten.

Wat is er nu?? De elektrische vijzel heeft er de brui aan gegeven. Eens even zien wat hier de oorzaak van is. Trek het oliepak aan. De pannen rammelen van of op het dak. Wat een slecht weer.

Terwijl ik naar buiten loop, ruik ik een verbrande rubbergeur. Ik kan het eerst niet thuis brengen, maar hoe dichterbij de molen ik kom des te sterker wordt de geur. Dan vlieg ik op de molen af. Een rookwalm komt mij tegemoet als ik de deur open doe. Draai de schakelaar van de motor uit en pak een glas van een lamp en haal er water in. Dit gooi ik onder luid sissend gestoom over de poelie en de riem; de aandrijfriem is van de poelie afgelopen en gedeeltelijk verbrand. Terwijl ik het tweede glas water haal zie ik dat het boezemwater al bijna over de dijk loopt. Na eerst besluiteloos bij de riem te hebben gestaan doe ik de riem weer om de poelie. Hij is echter in twee helften gebrand, maar nog wel heel. Weer proberen of het zo nog lopen wil. Ik draai de schakelaar om en inderdaad: de vijzel komt weer in beweging.

Maar wat is dat?? De motor smoort; de ampere-meter staat al op 60 amp. Schakel snel de motor weer uit

en zoek de oorzaak op. Aha, de wachtdeur wil niet open vanwege het hoge boezemwater. Dat is pech. De polder zal nu zeker volstromen, want het water loop al over de dijk en het regent ook nog steeds en via de vijzelbakken stroomt ook nog een behoorlijke hap water naar binnen via de wachtdeuren.

Terwijl ik dit opschrijf waait het nog verschrikkelijk hard, zo niet harder.

De keukenkachel is uitgewaaid en het huis dreunt op zijn grondvesten.

Het moet toch vooral niet erger worden. Ik heb ook nog een logeetje; het valt mij mee, dat hij nog in bed wil blijven.

Alles begint te klapperen: de pannen, de ramen, kortom het spookt. Nu ben ik niet zo gauw benauwd, maar ik begin hem nu toch wel een beetje te knijpen. Als dit allemaal maar goed gaat.

Overall in de omtrek zie je weer lichtjes van boerderijen, waar het eerst donker was vannacht. Die vertrouwen het ook niet meer op bed waarschijnlijk. Ik kijk eens naar de molen. Die staat nog steeds in dezelfde stand. Het weiland naast het huis staat al gedeeltelijk blank. Dit belooft wat!!

Als ik naar de W.C. loop, schijnen de dakpannen je dreigend de stuipen op het lijf te willen jagen; erg beangstigend.

Het is inmiddels al bijna 4 uur en het orkaant er nog maar op los.

Ik heb alweer honger en stel vast dat je met een volle maag beter wakker blijft dan met een lege. Het nieuws van 4 uur meldt verder niets nieuws, hetzelfde als van 3 uur. Ik probeer de kachel aan te krijgen, maar ze waait bij herhaalde pogingen steeds weer uit. Daarom ga ik maar naar de voorkamer; deze kachel brandt tenminste nog.

Als ik door het voorkamer-raam kijk, waan ik me op zee! Het buiswater vliegt met emmers tegelijk uit het kanaal tegen het raam.

Het wiekenkruis staat te wiebelen om te proberen los te komen. Vergeefse pogingen overigens. Er zullen wel weer een paar molens sneuvelen, vooral de onbeheerde en vervallene.

Onderhand duurt deze orkaan nu al meer dan drie uur en overtreft die van 1972.

Als ik zo hoor, begint het wat te luwen en ik denk er sterk over om nog een paar uurtjes slaap te pakken, want er zal morgen na de storm genoeg te doen zijn. Goede nacht dan maar. Als ik op bed ga denk ik aan het versje „wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des Heren hand ...” en hiermee ga ik gerust naar bed toe.

Goed en wel boven voel ik me toch ook niet lekker. Het lijkt wel of het weer harder gaat waaien. Ik ga weer naar beneden, niet begrijpend dat Kor, m'n neefje, kan slapen. Ik trek mijn regenkleding aan en maak een rondje om het huis. De dakgoot van de keuken ligt er naast en moet vastgebonden worden, voordat deze verder stuk waait. Als ik vooruit wil, moet ik haast plat tegen de grond. Het is zeker dat het nu harder waait dan ooit. De tocht is net een wilde rivier; het water staat 10 cm onder het maaiveld. Erg beangstigend zo rondom in het water. Ik hoop toch niet dat ik de spulletjes naar de zolder moet brengen om het droog te houden! In de tuin vind ik een stukje klep van de zelf-zwichting. 'k Ben benieuwd hoe of dat er bij daglicht uitziet.

Als ik mijn rondje gedaan heb, ga ik weer in huis met zand tussen mijn kiezen vanwege het opwaaiende stof. Ik zie vrijwel niets meer door de voorkamer-ramen. Een geluk dat ze vandaag niet schoongemaakt zijn.

Het is bijna 5 uur en zal nog eens naar de radio luisteren.

Daar heb je het al; een molen in Schoorl sloeg op hol met als gevolg dat deze inzakte.

Het weer is nog onveranderd.

Terwijl ik het hele verhaal nog eens doorlees beginnen de pannen weer te rammelen en wel zo hard, dat ze toch zeker stuk moeten zijn.

Eens kijken hoe het met Kor is; die jongen slaapt als een roos. Des te beter.

De buien volgen elkaar in snel tempo op. Als je denkt dat het wat rustiger wordt begint het weer te stormen. De regen valt met bakken tegelijk neer,

terwijl de molen niet kan draaien, electrisch niet en met windkracht niet.

Hoor, daar waaien weer een paar pannen van het dak, hoop dat het daarbij blijft.

Nu begint het nog te hagelen; de ramen worden er bijkans schoon van. Uit voorzorgsmaatregel heb ik vast wat plastik op de zolder gelegd; stel je voor dat we op de zolder ook al niet meer droog kunnen zitten. Nu krijg je een beetje een indruk hoe het de mensen in 1953 moet zijn vergaan. God behoede ons daarvoor.

De wind komt nu uit noordelijke richting. Hopelijk zakt het boezemwater straks een beetje, anders kunnen we het water uit de polder niet eens kwijt.

Met harde westenwind wordt namelijk het water van Friesland richting Groningen gestuurd, met het gevolg dat het niveau enigszins stijgt, hoewel het vannacht wel een beetje uit de klauwen is gelopen. Het is dan ook te hopen, dat de dijk verderop hoger is dan bij de molen, want anders zullen er zeker stukken land blank staan.

Werd het nu maar licht, dan is de toestand tenminste te overzien. Wat is dat nu? Ik hoor weer gerammel, maar nu is het m'n maag. Hier is wel iets aan te doen, dus op naar de keuken.

Het loopt tegen zessen en het zandmannetje laat zich toch niet onbetuigd, zodat ik het nu eens weer wil proberen om een beetje slaap te pakken. Het lukt niet al te best, slaap licht en ben bij iedere windstoot wakker.

Om half acht loopt de eerste wekker af en ben gelijk wakker en Kor ook. Het stormt nog steeds tezamen met hagel en/of regen. Zo op het eerste gezicht lijkt alles nog wel mee te vallen, maar een omgewaaide boom en een hoop wateroverlast.

Het boezemwater staat nog steeds hoog, zodat de electrisch aangedreven vijzel niet zal willen draaien.

Het is nu tien uur, 't is licht; de zon schijnt zo nu en dan. De aandrijfriem is nu helemaal stuk en moet eerst gerepareerd worden. Maar als de wind vanmiddag afzwakt zal de andere vijzel zeker kunnen draaien om zodoende de polder weer op peil te

krijgen. Dit zal waarschijnlijk nog wel enkele dagen duren, want voordat het land droog is moet er heel wat water verzet worden. En de weerverwachtingen zijn niet al te best. Je kunt je lol wel weer op met deze toch nog onverwachte stormdepressie.

Henk Berends

- - - - -

Reglement voor de fotowedstrijd

"Behoud de molen in Groningerland"

1. Voorwaarde voor deelname: iedereen, behalve vakfotografen en leden van de wedstrijdjury.
2. Thema: Nationale Molendag 1976 - Behoud de molens in Groningerland.
3. Inzending: a in zwart-wit
b maximaal 5 foto's per deelnemer
c formaat minimaal 9 x 12 cm of 9 x 9 cm;
op de achterzijde van de foto's vermelding van naam, adres en onderwerp.
d uiterste datum van inzending foto's:
30 mei 1976 aan A.J.F. Benz, Ranonkelstraat 18, Groningen.
4. Uitsluitend foto's van Groninger molens uit het jaar 1976 en nog niet eerder bekroonde, geëxposeerde of gepubliceerde foto's mogen worden ingezonden.
5. Alle inzendingen moeten eigen opnamen zijn. Het doen afwerken of vergroten door derden is toegestaan.
6. Wie prijs stelt op retourzending van de foto's dient voldoende retourporti bij te sluiten.
7. Prijzen
Er zullen drie prijzen voor de beste drie inzendingen (één per deelnemer) worden beschikbaar gesteld door de vereniging.
De prijzen zullen worden uitgereikt op de tentoonstelling Binnenpret door de voorzitter

van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens.

8. Beoordeling :

De jury bestaat uit:

- a. de heer H.J. van Trigt, voorzitter van de fotovereniging „Daguerre“ te Groningen;
- b. de heer H. Lantinga, fotograaf, Capilux, Groningen;
- c. deze jury zal de inzendingen beoordelen en buiten de drie winnende foto's ook een aantal foto's beoordelen op bruikbaarheid voor de expositie.
- d. Er zal meer worden gelet op duidelijkheid ten opzichte van het wedstrijdthema dan op techniek en kwaliteit van het fotowerk.
- e. Het oordeel van de jury is bindend; hierover kan niet worden gecorrespondeerd.
- f. De uitslag zal zowel voor de winnaars alsook voor inzendingen, welke in aanmerking komen voor de expositie, aan de inzenders schriftelijk worden medegedeeld en ook worden gepubliceerd in De Zelfzwichter.

9. Zij, die een inzending hebben gedaan die voor expositie in aanmerking komt, moeten hun foto's vergroten op minimaal 18 x 24 cm. Deze foto's dienen uiterlijk 15 september 1976 aanwezig te zijn op bovengenoemd adres: Ranonkelstraat 18 te Groningen.

10. Alle foto's worden het eigendom van de vereniging die het recht heeft deze foto's te publiceren of te exposeren.

Bij publicatie zullen geen auteursrechten worden vergoed, doch de naam van de maker zal steeds worden vermeld.

11. Door deelneming aan deze wedstrijd verklaart de inzender de wedstrijdvoorwaarden te kennen en hiermee akkoord te gaan.

De Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

- - - - -

MOLENNIEUWTJES

Nr. 9 - De Krimstermolen, gemeente Bedum.

Deze watermolen is het eigendom van de molenstichting Hunsingo & Omstreken. Op zijn huidige plaats heeft - als gevolg van gewijzigde waterstaatkundige omstandigheden - hij geen functie meer. Daarom is een betere plaats gezocht en gevonden, namelijk aan het Boterdiep te Zuidwolde, bij het nieuwe gemaal. De benodigde grond kan worden aangekocht. Op deze nieuwe plaats zou de molen een reservebemalingsfunctie kunnen verkrijgen voor een gebied van 4800 ha! De hoop bestaat dat het karwei (verplaatsing, wederopbouw, restauratie, onderbouw) nog dit jaar in R.C.O.W.-verband zal kunnen beginnen.

Nr. 27 - de houtzaagmolen FRAM te Woltersum

De fa. Doornbosch is hier nu druk met een zeer interessant karwei (de enige houtzaagmolen van Groningen) aan de gang. De begroting bedraagt f 230.000.--. Ook deze restauratie vindt plaats in R.C.O.W.-verband.

Nr. 29 - korenmolen AEOLUS te Farmsum

We meldden al eerder dat het plan omvat de verplaatsing van de korenmolen naar het Borgshof met tevens het oprichten daarbij van een verenigingsgebouw en een parkeerterrein.

De gemeente heeft aan Roemeling en Molema de opdracht per 1 jan. 1976 verstrekt. Voor dit werk is ook een aannemer in bouwwerken aangetrokken, t.w. Hageman en Wierenga B.V. te Weiwerd. Het molenmakerswerk is begroot op f 280.000.--. Ook dit werk dient voor de werkverruiming.

Nr. 35 - koren- en pelmolen JOESWERD te Feerwerd

De subsidieëringsmoeilijkheid, waarover in de vorige Zelfzwichter werd gesproken, is voorbij. Overeenkomstig de opdracht van de Molenstichting zal Joeswerd nog dit jaar weer een goed werkende molen worden. Hier wordt al hard aan gewerkt door de fa. Doornbosch.

(zie verder pag. 20)

ZELFKRUIERS IN OOST-FRIESLAND

's-Morgens om 6.15 uur vertrokken 9 molenvrienden onder leiding van instructeur/molenaar B. Dijk op 20 september 1975 per auto naar Oost-Friesland om daar de zelfkruiers te bekijken.

De eerste twee molens, die we bekeken, staan in het vissersplaatsje Greetsiel. De molens staan ook afgebeeld op de legpuzzels van Ravensburg.

De beide molens waren tot voor kort nog eigendom van de heer Schoof, maar de gemeente geeft niet tweemaal een subsidie aan één persoon, zodat de molenaar één molen verkocht, die in een stichting werd ondergebracht. Zo worden toch beide molens gerestaureerd.

1. Stelling-pel/korenmolen, anno 1750, vlucht 22 m.
1 potroede en 1 houten borstroede.

Glijkruiwerk met keerrollen. Zelfzwichting (jaloeziesysteem). Houten as met ijzeren kop en pen.

Vlaamse vang met haak. Sleep-luiwerk.

21' maalstenen (1,90 m).

Zelfkruier met buiten tandkrans.

Windroos (niet meer aanwezig).

Als elektrische graanmalerij wordt deze molen gebruikt. Onder in de molen wordt tevens aardewerk verkocht.

2. Stelling-pel/korenmolen, anno 1850, vlucht 23 m.
1 potroede en 1 franse roede.

Speciaal rollen kruisekwerk met dubbele rollen met daartussen een V-vormige rail aan de kap en één op het boventafelement.

Zelfzwichting (jaloeziesysteem). IJzeren as.

Vlaamse vang met haak. Sleepluiwerk.

Drie koppels maalstenen, dubbel pelwerk en een buul. Met elkaar dus vijf schijflopen op het spoorwiel.

Zelfkruier met binnen-tandkrans. Windroos.

Dit systeem werkt nog perfect; de windroos werd uit het werk gezet en met een slinger hebben we de kap uit de wind gekruidd. Het verbaasde ons wel dat het kruien met de slinger veel sneller gaat dan we bij ons op de molens in Groningen gewend zijn.

Na het kruien werd de windroos weer ingeschakeld en

zette de kap zich weer netjes op de wind.
Hier mocht vroeger alleen maar graan uit Rusland worden gemalen, dat per schip werd aangevoerd.

Ook deze molenaar is een goede verteller; hij had er graag een paar uur voor over om ons rond te leiden. Hij vroeg o.a. aan de heer Dijk: „Waarom dragen ze in Nederland zoveel brillen?“. Dat komt doordat ze gebleekt wittebrood eten, aldus de Duitse molenaar.

Nadat we eerst hebben gegeten in een visrestaurant, zijn we weer een eind terug gereden naar Spetzerfehn bij de in vol bedrijf zijnde molen van Theodor Steenblock. De molenaar was niet aanwezig; hij bezorgde het meel bij de klanten. Bij onze aankomst liep de molen ongeveer 40 enden. Mevrouw Steenblock met haar zoon Haio waren aan het malen.

3. Stelling-pel/korenmolen, anno 1818.

In 1885 afgebrand; 1886 weer opgebouwd met een nieuw achtkant.

Vlucht 22 m. Stalen borstroeden. Glijkruiwerk. Zelfzwichting (jaloeziesysteem) met overbrenging op een tandheugel.

Houten as met ijzeren kop en pen.

Electrisch aangedreven graantransportlift.

Twee koppels maalstenen en één pelsteen.

Zelfkruier met buiten-tandkrans. Windroos.

Ook deze molenaarsfamilie vond het mooi, dat we hun molen kwamen bekijken. We mochten niet eerder weg dan nadat we eerst een glaasje wijn hadden gedronken in de huiskamer.

De 4-de molen staat bij het plaatsje Bagband.

4. Stelling-pel/korenmolen, anno 1812. Vlucht 19 m.

Stalen borstroeden. Oud-hollands opgehekt.

Sleepluiwerk.

Twee koppels maalstenen en één pelsteen.

Windroos.

Deze molen is niet meer in bedrijf.

Ook hier werd de kap uit de wind gekruid, maar omdat de windroos nu onbelast draaide, grepen de tandwielen met rechte vertanding elkaar niet en de kap bleef zo staan.

Het euvel werd gauw verholpen; de windroos werd stil gezet en de kap draaide zich weer op de wind. Onder de brug van de stelling naar de boerenschuur loopt een as, die de dorsmachine aandrijft.

De laatste molen, die we bekeken, was die in Bunde, eigenaar de heer Huisinga. Deze molen is in restauratie.

Stelling-pel/korenmolen, anno 1860.

Weer opgebouwd in 1911 met een achtkant van een watermolen uit Nederland.

Vlucht 23 m. Stalen borstroeden (eerder potroeden) Speciaal rollen-kruiwerk (hetzelfde als in Greet-siel). Zelfzwichting (jaloezie-systeem).

IJzeren as. Stalen bandvang.

Kammen en sleepluiwerk.

Twee koppels maalstenen en één pelsteen.

Zelfkruier met binnen tandkrans. Windroos.

Deze molen was een hele klim naar boven; de vierde zolder is de stellingzolder. Sommige stellingdelen zijn uit een oude houten roede gezaagd.

De heer Huisinga is eigenlijk meer koopman dan molenaar. Hij wou een heleboel wel verkopen en verhuuren. Voor het bekijken van de molen moet men een toegangsprijs betalen, maar hij verzekerde ons dat het geld besteed wordt aan behoud en onderhoud van de molen.

Na een geslaagde en leerzame dag gingen we bij Nieuweschans over de grens weer naar huis.

L.H. Brink

De heer Brink stuurde ons ook een rectificatie van zijn eerder opgenomen verslag van de molentocht door de Gelderse Achterhoek.

De wipwatermolen in Laag Keppel is geen aanbrengrer voor de onderslag waterradmolen. Het dient voor het waterpeil in de molenkolk. Dit peil wordt op de vereiste hoogte gehouden door het voor het rad gebruikte, overvullige, water in de Oude IJssel te malen.-

Nr. 61 - WINDLUST te Zandweer

De oplevering geschiedde op 17 maart 1976. Van de Dienst Gemeentewerken was o.m. aanwezig ons lid de heer De Jong, die vroeger molenaarswerk heeft gedaan en ook deze molen wel weer lustig wil laten draaien. Voor vermoedelijk nog geen f 130.000.-- heeft de fa. Dunning-Bremer deze molen uit zijn voormalig droevig bestaan verlost.

Een feestelijke weer-ingebruikstelling zal nog plaatsvinden. Rekent u er maar op dat het Molencomité van Zandweer aan deze dag fleur zal meegeven.

Verheugend is ook dat de gemeente Kantens in haar streven naar een beter molenbeleid het eerste succes met deze molen heeft geboekt.

Nu wordt aan het tweede geval gewerkt: u raakt het al. Groote Geert te Kantens. Hopelijk zal over niet te lange tijd ook deze molen aan bod komen. Deze restauratie staat op de keuzelijst van aanvullende werken.

Nr. 66 - windkoren- en pelmolen DE ZWALUW te Zuurdijk

Voor deze molen geldt hetzelfde als we voor de Krimstermolen schreven.

Er bestaat goede hoop dat dit krepeergeval nog dit jaar in het kader van de werkgelegenheid zal worden aangepakt.

Nr. 74 - DE HOOP te Middelstum

Na de gunstige berichten in de Zelfzwichter 3 moeten wij u tot ons verdriet melden dat deze restauratie geheel in het slop is geraakt. De aanvankelijk aange trokken molenmaker kwam niet tot het uitvoeren van de opdracht door de gemeente Middelstum.

Nr. 134 - DE VRIENDSCHAP te Winsum

De firma Dunning Bremer komt deze zomer klaar met deze veelomvattende restauratie.

Het is echt de moeite waard - zo u hier niet bekend is - dit levendige centrumdorp te bezoeken.

Vlak bij de Vriendschap wordt ook de kerk gerestoureerd.

- - - - -

Vereniging „Vrienden van de Groninger Molens”

sekretariaat: B. Dijk, Aduarderdiep 3, Aduard

contributie minimaal 10 gulden per jaar op de rekening van de penningmeester: „Vrienden van de Groninger Molens”

Rabo-Bank Groningen-Haren. Bankgiro nr. 80 27 77
 ons rekeningnummer bij de bank is 1622.15.576